

HORIZONTAL FACILITY

Jačanje zaštite nacionalnih manjina u Srbiji

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

Prezentacija

SMERNICA

**za odgovarajuće predstavljanje nacionalnih manjina u
nastavnim programima i sadržajima udžbenika u Republici Srbiji**

Beograd, 10.04.2019.

CILJEVI PROJEKTA:

- Podići svest većinskog stanovništva o prisutnosti, statusu i ulozi nacionalnih manjina u zajedničkoj državi, njihovom doprinosu i participaciji u društvu, kako u prošlosti tako i u sadašnjosti.
- Ukazati učenicima - pripadnicima većinskog stanovništva na neophodnost poštovanja ljudskih prava svih ljudi, (sa posebnim fokusom na pripadnike manjinskih zajednica) uz razvijanje građanskih kompetencija koje vode ka afirmaciji multikulturnog društva i aktivnom interkulturnom dijalogu.

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

- **IZVEŠTAJ** o zastupljenosti nacionalnih manjina u nastavnim programima i obrazovnim standardima Republike Srbije
- **IZVEŠTAJ** o zastupljenosti nacionalnih manjina u školskim udžbenicima u Republici Srbiji
- **PREPORUKE** koje proističu iz IZVEŠTAJA o zastupljenosti nacionalnih manjina u nastavnim programima i obrazovnim standardima Republike Srbije i IZVEŠTAJA o zastupljenosti i predstavljanju nacionalnih manjina u školskim udžbenicima u Republici Srbiji
- **SMERNICE** za primenu Preporuka

OKVIR

- Analiza nastavnih **programa, standarda i udžbenika** za osnovno i srednje obrazovanje zasnovana je na:
 - **Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina** (naročito na članu 4, st. 2, članu 6, st. 1 i članu 12, st. 1),
 - **Evropskoj povelji o regionalnim ili manjinskim jezicima** i njenom **Obrazloženju** (naročito na članu 7, st. 3 o *unapređenju uzajamnog poštovanja i razumevanja između jezičkih grupa* i članu 8, st. 1, t. g) o *nastavi zvaničnog jezika države bez ikakvih ometanja*),
 - Na **preporukama Saveta Evrope**, prvenstveno onima koje se odnose na nastavu istorije i **Kompetencijama za demokratsku kulturu**.
 - Ciljevima, principima, ishodima, kompetencijama obrazovnog sistema Republike Srbije, prema ZOSOV 2017 i relevantnim podzakonskim aktima/zakonima, pravilnicima, obrazovnim dokumentima

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

PREDMET ANALIZE I IZVEŠTAJA

obuhvata udžbenike i:

- Nastavne programe i standarde za predmet **Srpski jezik i književnost** (od prvog do osmog razreda osnovne škole i od prvog do četvrtog razreda gimnazije);
- Nastavne programe i standarde za predmet **Istorija** (za sedmi i osmi razred osnovne škole i za treći i četvrti razred gimnazije i srednje stručne škole);
- Nastavne programe i standarde za predmet **Geografija** (od šestog do osmog razreda osnovne škole i od drugog do četvrtog razreda gimnazije);
- Nastavne programe za predmet **Svet oko nas** (za prvi i drugi razred osnovne škole);
- Nastavne programe za predmet **Priroda i društvo** (za treći i četvrti razred osnovne škole);
- Nastavne programe i standarde za predmet **Likovna kultura** (od prvog do osmog razreda osnovne škole i od prvog do četvrtog gimnazije);
- Nastavne programe i standarde za predmet **Muzička kultura** (od prvog do osmog razreda osnovne škole i od prvog do četvrtog gimnazije);
- Nastavni program za predmet **Sociologija** (četvrti razred gimnazije);
- Nastavni program za predmet **Ustav i prava građana** (četvrti razred gimnazije).

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

- Analizom su pokriveni nastavni programi i obrazovni standardi školskih predmeta od suštinskog značaja za:
- Izmenu negativnih stereotipnih predstava o nacionalnim manjinama
- Razvijanje svesti o potrebi uvažavanja i prihvatanja etničke/nacionalne i kulturne raznolikosti i uspostavljanja odgovarajuće društvene kohezije u Republici Srbiji.

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

- Zvanični dokumenti iz oblasti obrazovanja (standardi, kompetencije, nastavni programi) Republike Srbije uključuju na određeni način pitanja koja se tiču nacionalnih manjina, što predstavlja pozitivan pravac u dostizanju demokratskih standarda u obrazovanju i sprovođenju šire društvene inkluzije.
- Ipak, način, zastupljenost i kontekst u kome su nacionalne manjine prisutne u programima razmatranih predmeta u obrazovnom sistemu Republike Srbije još nije dosegao zadovoljavajući nivo.

- U nastavnim programima i njihovim komponentama (operativni zadaci/ishodi, sadržaji) nije na odgovarajući način podstaknuto razvijanje svesti o različitim obrazovnim aspektima i značaju društvene inkluzije nacionalnih manjina za čitavo demokratsko društvo.
- Nedostaju sadržaji, metode i didaktički koncepti kojima bi se u nastavnom procesu razvijale kompetencije koje vode ka:
 - razumevanju značaja kulturne raznolikosti i participacije nacionalnih manjina u društvu;
 - prihvatanju zajedničkih istorijskih i savremenih iskustava;
 - uvažavanju drugačijih perspektiva/pogleda na pojedine fenomene;
 - jačanju koncepta multikulturnog i multietničkog društva.

- Nastavni programi i obrazovni standardi delimično usmeravaju nastavnike da tokom nastave u proces uključe teme vezane za nacionalne manjine.
- Manjine su predstavljene uglavnom faktografski, statistički i formalno, pri čemu nedostaje funkcionalna, građanska i kompetencijama za demokratsku kulturu definisana obrazovna dimenzija.
- Nacionalne manjine nisu na adekvatan način prisutne u sadržajima programa ključnih predmeta koji bi po svojoj prirodi i suštini trebalo da razvijaju komunikacijske veštine, interkulture, građanske i kompetencije saradnje, humanističke vrednosti i stavove (*srpski jezik i književnost, istorija, sociologija, geografija, umetnosti*)

- Izveštaj se odnosi na vidljivost (*kvantitativnu zastupljenost*) nacionalnih manjina i predstavu o njima na osnovu njihovog opisa ili sadržinskog smisla (*kvalitativni kontekst*) u srpskim udžbenicima i dodatnim nastavnim sredstvima za učenike koji pohađaju državne škole.
- Zaključci analize nastavnih programa, a shodno tome i sadržaja udžbenika su da ne doprinose u neophodnoj meri razvoju interkulturalnih kompetencija, kao i da predstavljanje i zastupljenost nacionalnih manjina nije na zadovoljavajućem nivou.

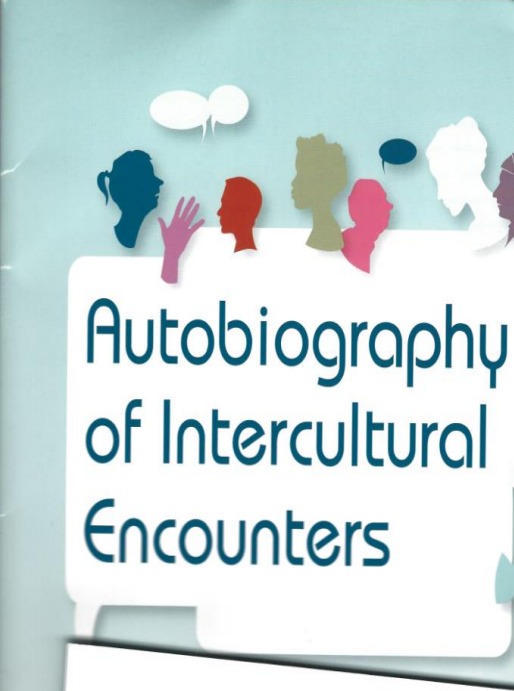
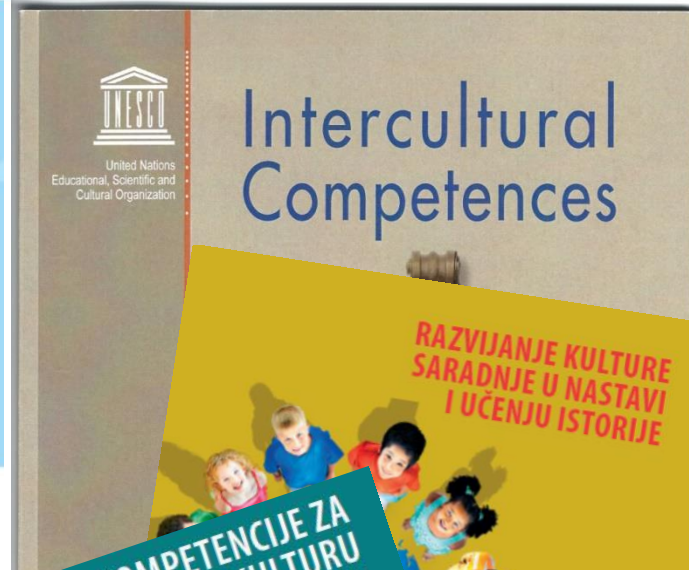
- Određeni postojeći **sadržaji programa** koji se odnose na fenomene svakodnevnog života manjina, lokalnih tradicija i prihvatanja kulturnih različitosti, važni za razvijanje interkulturalnih kompetencija i poštovanja nacionalnih manjina, nisu reflektovani na odgovarajući način u udžbenicima.
- Većina nacionalnih manjina koja se pominje opisana je na **neutralan** način, ali samo na nivou osnovnih informacija i statističkih podataka.

- Prisutna je tendencija **poistovećivanja** nacionalnog identiteta sa безусловnom pripadnošću određenoj veroispovesti, kao i ka tome da se odgovarajući nacionalni identitet stvara samo jedinstvom - homogenošću etničkog porekla dopunjenog određenom veroispovešću.
- Autori udžbenika određuju odnos prema „drugom“ u skladu sa dominantnim nacionalnim, etnocentričnim diskursom. Nacionalne manjine **nisu uključene** u širi društveni, istorijski ili kulturni okvir, bez obzira na njihov doprinos opštoj dobrobiti srpske države ili društva.

PREPORUKE

Unapređivanje ljudskih prava
razgradnjom stereotipa

- **Preporuke** su nastale na osnovu analize nastavnih programa, standarda i pojedinih udžbenika kao i različitih dokumenata, preporuka koje se bave pitanjima obrazovanja za ljudska prava (uključujući i manjinska), ili razvojem obrazovnih kompetencija.
- Definisane su kao vid podrške institucijama, učesnicima i zainteresovanim stranama u sistemu i procesu obrazovanja u razvijanju svesti o potrebi razumevanja prava, položaja i participacije nacionalnih manjina, prihvatanja kulturnih različitosti, razvijanju tolerancije, negovanja zajedničkog života i sveobuhvatne društvene inkluzije u Republici Srbiji.

TRI OSNOVNE CELINE/CILJNE GRUPE PREPORUKA

DRŽAVNE I OBRAZOVNE INSTITUCIJE

(ministarstva, odbori, lokalna zajednica,
institucije kulture, škole, OCD)

UDŽBENICI

(autori, urednici, izdavačke kuće,
evaluatori)

OBRAZOVANJE NASTAVNIKA I PRAKSA

(edukatori, nastavnici)

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

SMERNICE ZA PRIMENU PREPORUKA

- **SMERNICE** su dokument kojim se konkretizuje primena **PREPORUKA** koje proističu iz:
- **IZVEŠTAJA** o zastupljenosti nacionalnih manjina u nastavnim programima i obrazovnim standardima Republike Srbije
- **IZVEŠTAJA** o zastupljenosti i predstavljanju nacionalnih manjina u školskim udžbenicima u Republici Srbiji

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

SMERNICE ZA PRIMENU PREPORUKA

- Definisane su, pre svega, za institucije – kreatore obrazovnih politika i aktere koji se bave izdavanjem udžbenika i pomoćnih nastavnih materijala.
- *Smernice* su koncipirane tako da se njima identifikuju ključni akteri (rukovodioci centara, stručni koordinatori, urednici) u procesu donošenja odluka i izrade dokumenata u obrazovanju (programi, standardi, udžbenici) i omogući operacionalizacija i lakša primena *Preporuka*, kako bi se poboljšao status, transparentnost i prihvaćenost nacionalnih manjina u društvu Republike Srbije.

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

SMERNICE ZA PRIMENU PREPORUKA

- Odnose se na sledeće institucije:
- Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja
- Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja
- Nacionalni prosvetni savet
- Izdavačke kuće koje publikuju udžbenike, pomoćna nastavna sredstva

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

SMERNICE ZA PRIMENU PREPORUKA

- Dokument ima nekoliko celina različitih po svojoj strukturi u zavisnosti od ciljne grupe kojoj su smernice namenjene.
- Radi lakšeg snalaženja i funkcionalnosti dokumenta svaki od ključnih činilaca na koga se odnose *Smernice* i *Preporuke* obuhvaćen je posebnim odeljkom (ZUOV; ZVKOV; NPS; IZDAVAČKE KUĆE).
- Najveći deo dokumenta organizovan je i predstavljen u formi tabele. Leva kolona sadrži konkretne *Smernice* dok se u desnoj koloni nalaze odgovarajuće *Preporuke* na koje se određene smernice odnose.

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

ЗАВОД ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

- RUKOVODIOCI CENTARA
- PRIPREMA,
SISTEMATIZACIJA,
NADZOR

- Rukovodioci Centra za razvoj programa i udžbenika, Centra za profesionalni razvoj zaposlenih u obrazovanju i Sektora za specifična pitanja predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja bi trebalo da se upoznaju sa postojećim zaključcima *Izveštaja* o zastupljenosti i načinu predstavljanja nacionalnih manjina u nastavnim programima, standardima i udžbenicima,⁵ kao i *Preporukama*⁶.
- Na osnovu stručnih kompetencija i odgovornosti koja proističe iz profesionalne pozicije na kojima se nalaze, rukovodioci centara i sektora bi, uzimajući u obzir predložene *Smernice* i *Preporuke*, obavljali nadzor (monitoring) primene određenih *Preporuka* u okviru rada stručnih komisija u referentnim centrima/sektorima Zavoda. Nadzor bi podrazumevao procenu da li su komisije za izradu nastavnih programa obaveznih, izbornih predmeta i programa (koji su prepoznati kao ključni u *Izveštajima*, *Preporukama*), na odgovarajući način uvažile sugestije za poboljšanje položaja nacionalnih manjina, formulisane u *Preporukama* i dodatno u *Smernicama*.
- U postupku evaluacije i odobravanja rukopisa (udžbenika, priručnika, nastavnih materijala)⁷, rukovodioci bi, posredstvom stručnih koordinatora zaduženih za pojedine predmete, obavljali superviziju sadržaja, odnosno načina na koji su predstavljene nacionalne manjine u udžbenicima i pomoćnim nastavnim materijalima na srpskom jeziku.⁸
- U nadležnosti rukovodioca Centra za profesionalni razvoj zaposlenih u obrazovanju bi bilo praćenje akreditacije seminara za stručno usavršavanje nastavnika koji bi razvijali kompetencije nastavnika i primenu različitih nastavnih koncepata, strategija, metoda i materijala u afirmisanju manjinskih prava i razvijanja interkulturalnog dijaloga u nastavnom procesu.

⁵ *Izveštaj o zastupljenosti nacionalnih manjina u nastavnim programima i obrazovnim standardima Republike Srbije*, Savet Evrope, Beograd 2018; *Izveštaj o zastupljenosti i predstavljanju nacionalnih manjina u školskim udžbenicima u Republici Srbiji*, Savet Evrope, Beograd 2018.

⁶ *Preporuke se nalaze u prilogu dokumenta Smernice za odgovarajuće predstavljanje nacionalnih manjina u nastavnim programima i sadržajima udžbenika u Republici Srbiji*

⁷ Prema *Pravilniku o načinu i postupku davanja stručne ocene i stručnog mišljenja o kvalitetu rukopisa udžbenika, priručnika i nastavnog materijala, dodatnih nastavnih sredstava, nastavnih pomagala, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava*, Službeni glasnik RS, br. 75/2016 od 07.09.2016. godine

⁸ http://www.mpn.gov.rs/нови_план_и_програм_за_гимназије/ (pristupljeno 03.02.2019.) Listu izbornih programa za gimnazije čine: Jezik, mediji i kultura, Pojedinaac, grupa i društvo, Obrazovanje za održivi razvoj, Osnovi geopolitike, Primenjene nauke, Zdravlje i sport, Umetnost i dizajn, Ekonomija i biznis, Religije i civilizacije, Metodologija naučnog istraživanja i Savremene tehnologije.

SAVETNICI - KOORDINATORI I ČLANOVI STRUČNIH PREDMETNIH TIMOVA CENTARA I SEKTORA

<p style="text-align: center;">SMERNICE</p> <p style="text-align: center;">CENTAR ZA RAZVOJ PROGRAMA I UDŽBENIKA</p>	<p style="text-align: center;">PREPORUKE</p>
<p>I. Prilikom izrade novih (reformisanih) nastavnih programa predmetne radne grupe bi trebalo da u skladu sa preporukom 1.1.:</p> <p>ugrade u ciljeve odgovarajućih predmeta i izbornih programa kao jedan od elemenata prihvatanje kulturne različitosti i ravnopravnosti svih građana Republike Srbije, bez obzira na etničku, kulturnu, versku, rodnu ili drugu pripadnost, kao temeljnih vrednosti savremenog evropskog društva i posebno njihovu afirmaciju posredstvom razvijanja interkulturalnog dijaloga.</p>	<p>1.1. Obezbediti da ciljevi i ishodi obrazovanja, obrazovni i nastavni programi na svim nivoima obrazovanja podržavaju poštovanje manjinskih prava, uspostavljanje humanističkih vrednosti, prihvatanje i poštovanje svake vrste različitosti i razvijanje interkulturalnog dijaloga.</p>

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

CENTAR ZA RAZVOJ PROGRAMA I UDŽBENIKA

<p>I. Prilikom izrade novih (reformisanih) nastavnih programa predmetne radne grupe bi trebalo da u skladu sa preporukom 1.1.: ugrade u ciljeve odgovarajućih predmeta i izbornih programa kao jedan od elemenata prihvatanje kulturne različitosti i ravnopravnosti svih građana Republike Srbije, bez obzira na etničku, kulturnu, versku, rodnu ili drugu pripadnost, kao temeljnih vrednosti savremenog evropskog društva i posebno njihovu afirmaciju posredstvom razvijanja interkulturalnog dijaloga.</p>	<p>1.1. Obezbediti da ciljevi i ishodi obrazovanja, obrazovni i nastavni programi na svim nivoima obrazovanja podržavaju poštovanje manjinskih prava, uspostavljanje humanističkih vrednosti, prihvatanje i poštovanje svake vrste različitosti i razvijanje interkulturalnog dijaloga.</p>
<p>II. Sve ostale elemente nastavnih programa školskih predmeta i programa (navedenih u smernici I, napomena 8) predviđene zakonskim okvirom, trebalo bi definisati rukovodeći se, pored uobičajenih kriterijuma, preporukama 1.2, 1.11 i 1.12, što podrazumeva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - definisanje tema - izbor odgovarajućih ključnih pojmova sadržaja - formulisanje odgovarajućih ishoda za kraj razreda <p>Tako bi se kroz različite elemente nastavnog programa afirmisala ravnopravnost na svim nivoima (etnička, rodna, konfesionalna, kulturna, jezička, generacijska i dr.), kao i multikulturna i multietnička priroda društva Republike Srbije</p>	<p>1.2. U nastavne programe i standarde osnovnog i srednjeg obrazovanja uvesti teme, ključne pojmove, ili sadržaje koji podstiču poštovanje različitosti, aktivnu primenu tolerancije i zaštitu od diskriminacije u okvirima obrazovnog sistema.</p> <p>1.11. Prilikom izrade nastavnih programa različitih školskih predmeta i izbornih programa obratiti pažnju na kvantitet (zastupljenost), kontekst i vrednosnu kvalifikaciju (priroda savremenih i istorijskih odnosa manjinskih zajednica i većinskog stanovništva; način predstavljanja kulture i običaja nacionalnih manjina; ukazivanje na različite nivoe interakcije u društvu) nacionalnih manjina.</p>
<p>III. Savetnik koordinator za predmet Srpski jezik i književnost bi trebalo da stručnim saradnicima, članovima radne grupe za izradu novih nastavnih programa ukaže na preporuke 1.2 i 1.11, kojima se sugerise definisanje tema, ključnih pojmova sadržaja ili obrazovnih ishoda, a koji bi kod učenika razvili svest o prisustvu jezičke raznovrsnosti u Republici Srbiji, pravima pripadnika nacionalnih manjina na korišćenje maternjeg jezika, zajedničkom (regionalnom) literarnom i kulturnom nasleđu, kao i opštoj društvenoj koristi poznavanja više jezika sredine u kojoj se živi, kao elementa ili nadgradnje interkulturalne razmene.</p>	<p>1.12. Prilikom izrade nastavnih programa različitih školskih predmeta i izbornih programa obratiti pažnju na ravnomerniju zastupljenost polova i ulogu žena u kulturi, istoriji i savremenim društvenim zbivanjima.</p>

-
- 1.2.** U nastavne programe i standarde osnovnog i srednjeg obrazovanja uvesti teme, ključne pojmove, ili sadržaje koji
- podstiču poštovanje različitosti, aktivnu primenu tolerancije i zaštitu od diskriminacije u okvirima obrazovnog sistema.

1.11. Prilikom izrade nastavnih programa različitih školskih predmeta i izbornih programa obratiti pažnju na kvantitet (zastupljenost), kontekst i vrednosnu kvalifikaciju (priroda savremenih i istorijskih odnosa manjinskih zajednica i većinskog stanovništva; način predstavljanja kulture i običaja nacionalnih manjina; ukazivanje na različite nivoe interakcije u društvu) nacionalnih manjina.

1.12. Prilikom izrade nastavnih programa različitih školskih predmeta i izbornih programa obratiti pažnju na ravnomerniju zastupljenost polova i ulogu žena u kulturi, istoriji i savremenim društvenim zbivanjima.

1.13 U programima za predmet istorija formulisati obrazovne ishode (oslanjajući se na oblasti standarda) na takav način da nastava ne bude dominantno usmerena na političke i konfliktne situacije iz prošlosti, već i na zajedničko i specifično istorijsko i kulturno nasleđe, periode suživota različitih naroda/etničkih zajednica u regionalnim i evropskim okvirima sa posebnim osvrtom na mirnodopske periode i zajedničke izazove u svakodnevnim situacijama.

- SMERNICA VII
- Prema preporuci **1.16** upoznati **članove komisija za ocenu rukopisa** (udžbenika i pomoćnih nastavnih materijala sa **izdvojene liste predmeta**, pre svega Srpski jezik i književnost, Svet oko nas, Priroda i društvo, Geografija i Istorija) preko savetnika – koordinatora sa osnovnim **zaključcima izveštaja** o zastupljenosti i predstavljanju nacionalnih manjina u školskim udžbenicima u Republici Srbiji i Preporukama (čitav set preporuka iz **odjeljka 2 Preporuke**). U daljem procesu ocenjivanja i odobravanja rukopisa udžbenika i pomoćnih nastavnih materijala **članovi radnih grupa za ocenu rukopisa** bi, prema preporukama **2.8, 2.11, 2.13**, trebalo da:

- obrate pažnju na prisustvo eksplicitnih, ali i prikrivenih stereotipa, neprimerenih, uvredljivih tekstualnih i vizuelnih sadržaja i didaktičkih dodataka, kojima se gradi negativna slika o „drugome“, pre svega, pripadnicima nacionalnih manjina i podstiče diskriminacija (nacionalna, rodna, kulturna, verska i dr.) u društvu.
- u svojim evaluacijama izdvoje problematične sadržaje, primere, ilustracije, diskriminatorne stavove, kao i one sadržaje i literarni stil kojim se promovišu nekritički autostereotipi (o sopstvenom narodu), kako bi se izostavili iz predloženog rukopisa, ili uputili na dodatnu preradu izdavačkoj kući, u skladu sa *Preporukama*.
- posebno obrate pažnju na literarni diskurs i uopštavanje određenih sadržaja vezanih za kolektivni identitet (na primer: upotreba prisvojnih zamenica u množini, mi, naš *narod*, naša *istorija*, *tradicija*, *vera*, naše *kulturno nasleđe* i sl.) čime se vrši diskriminacija učenika po etničkoj, kulturnoj i drugoj osnovi i ograničava njihov individualni identitet.

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

• SMERNICA IX

Trebalo bi da, po postojećoj ili novoj proceduri, olakša **akreditovanje seminara** sa liste **Ministarstva prosvete nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije**, ili **seminara za stručno usavršavanje nastavnika** u redovnom ciklusu akreditacije a u organizaciji strukovnih udruženja, ili organizacija civilnog društva, sa ciljem podizanja svesti nastavnika, pre svega, društveno-humanističkih, umetničkih predmeta i građanskog vaspitanja, ali i nastavnika ostalih predmeta i izbornih programa koji pripadaju grupi prirodno-matematičkih, za pristup obradi tema i sadržaja formulisanih u preporuci **1.13.** i dodatno **1.15.** i **1.18.**

- SMERNICA I Prilikom **izrade novih ili revizije opštih i specifičnih predmetnih kompetencija i obrazovnih standarda** predmeta analiziranih u izveštajima, predmetni timovi bi trebalo da u skladu sa preporukom **1.2**:
- u standardima postignuća i predmetnim kompetencijama definišu elemente usmerene na razvoj učeničkih znanja, veština i stavova koji vode ka prihvatanju kulturne različitosti i ravnopravnosti svih građana Republike Srbije, bez obzira na etničku, kulturnu, versku, rodnu ili drugu pripadnost, kao temeljnih vrednosti savremenog evropskog društva i posebno njihovu afirmaciju posredstvom razvijanja interkulturnog dijaloga (PRIMERI KOMPETENCIJA IZ POSTOJEĆIH STANDARDA ZA ISTORIJU ZA SREDNJE OBRAZOVANJE)

- SMERNICE S ODNOSOM NA UREDNIKE I AUTORSKE TIMOVE UDŽBENIKA

- SMERNICA I:

Urednici u izdavačkim kućama koje izdaju udžbenike bi trebalo da se upoznaju sa IZVEŠTAJEM o zastupljenosti i predstavljanju nacionalnih manjina u školskim udžbenicima u Republici Srbiji i na osnovu zaključaka Izveštaja i preporuka **2.1** i **2.2** da **pripreme kratko uputstvo za autorske timove**, kako bi autori mogli da na odgovarajući način pristupe koncipiranju udžbenika, priručnika ili pomoćnih nastavnih materijala, tj. pisanju nastavnih jedinica, odabiru izvora, dokumenata, ilustracija u skladu sa Preporukama.

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

2.5. Izbegavati redukovanje sadržaja o pravima, položaju, osobenostima, ulozi i značaju pripadnika nacionalnih manjina u Republici Srbiji na formalne, statističke ili isključivo folklorne elemente.

2.15. Udžbenici istorije, ali i drugih relevantnih predmeta u svim ciklusima obrazovanja, bi trebalo da sadrže didaktički razvijene elemente koji podstiču razvijanje tolerancije i poštovanja kulturnih različitosti, kao i prava nacionalnih manjina u skladu sa pojedinim oblastima i iskazima standarda postignuća, ili opštim ciljevima obrazovanja i kompetencijama definisanih Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja Republike Srbije iz 2017. godine.

IV. Urednici i autori udžbenika bi trebalo da u skladu sa preporukama 2.9, 2.10 i 2.11 vode računa o načinu definisanja i predstavljanja društvenih/kulturnih fenomena koji spadaju u domen osetljivih (identitet, verski običaji), kao i da precizno i na neutralan način formulišu ideje, pojave i primere koji se koriste u sadržajima nastavnih jedinica, koristeći odgovarajuće jezičke forme. Ova smernica je primenljiva na udžbenike iz svih školskih predmeta.

VAŽNO jer je reč o skrivenim stereotipima i sugestivnim, suptilnim jezičkim izrazima

2.9. Razdvojiti etničku/nacionalnu od verske komponente nacionalnog identiteta.

2.10. Autori udžbenika bi trebalo da obrate pažnju na formulacije svojih ideja kako bi se izbegle jezičke dvosmislenosti i nedoumice koje mogu da dovedu do pogrešne interpretacije teksta i stvaranja neodgovarajućih predstava o „drugima“, posebno nacionalnim manjinama.

2.11. Ne upotrebljavati prisvojnu zamenicu „naš/a“, „naši/e“ u udžbenicima i nastavnom procesu kao zamenu za vlastitu imenicu koja označava narod (npr. Srbi).

- **Priručnici sa dnevnim pripremama**, kao neophodnim pratećim materijalom svakog udžbenika, bi trebalo da sadrže primere dnevnih priprema (planova časa) za određene nastavne jedinice, kojima bi se kontekstualizovali sadržaji vezani za nacionalne manjine u skladu sa preporukama 2.5, 2.7, 2.12 i 2.15.

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

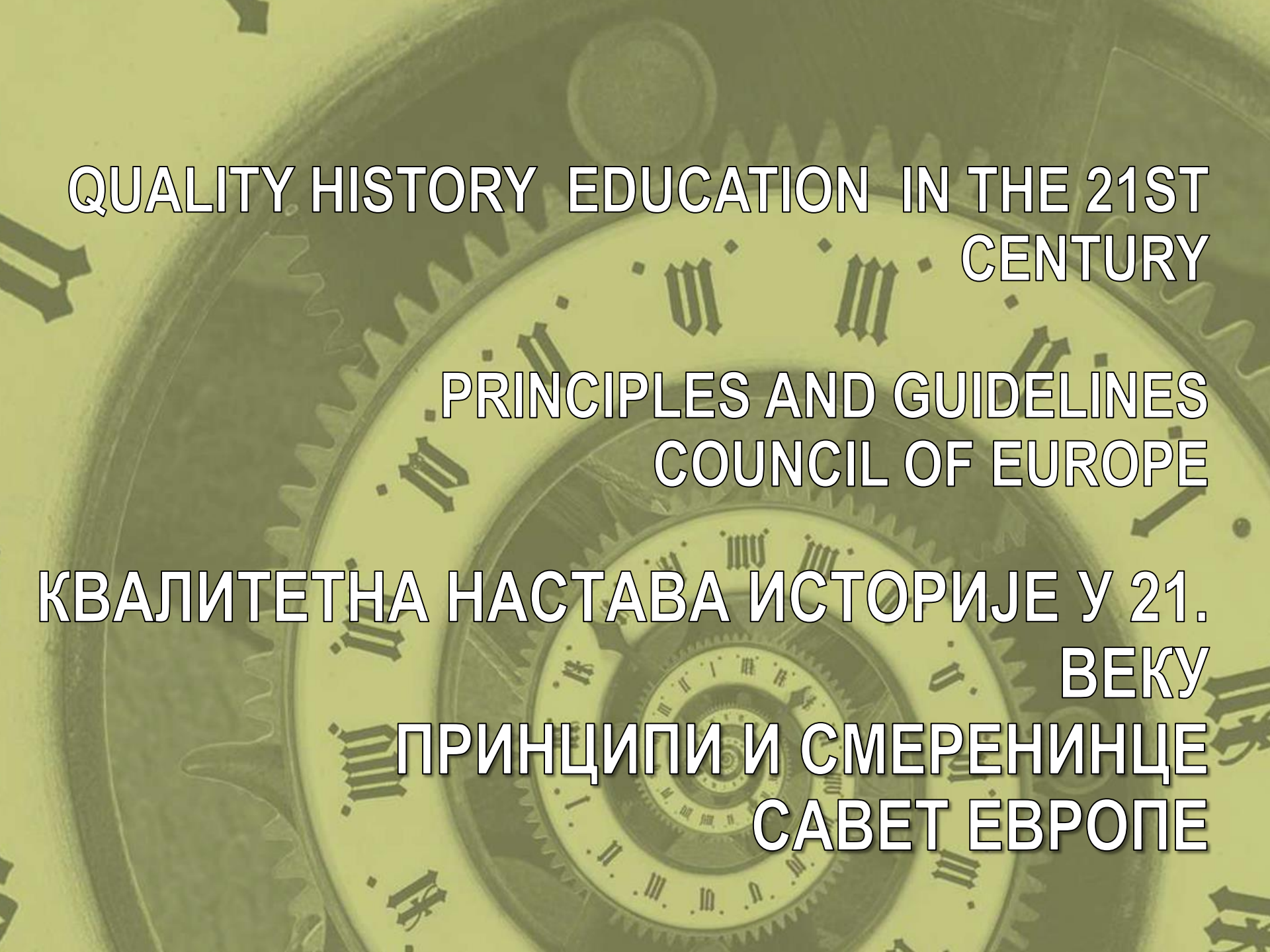
CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

- Članovi NPS bi trebalo da imaju u vidu da su komisije za izradu nastavnih programa i komisije za odobravanje rukopisa udžbenika Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja svoje odluke, u pogledu strukture nastavnih programa, ili sugestija u sadržajima udžbenika, između ostalog, temeljili i na *Preporukama i Izveštajima*
- Članovi Nacionalnog prosvetnog saveta ne bi trebalo da uskrate saglasnost programima (ukoliko zadovoljavaju sve druge kriterijume i standarde) zbog naglašene afirmacije nacionalnih i drugih manjinskih, ili posebnih društvenih grupa u Republici Srbiji.

4.1 PREDLOG LISTE ODABRANIH KLJUČNIH POJMOVA SADRŽAJA KOJIMA SE POVEĆAVA DEMOKRATSKI KAPACITET DRUŠTVA I AFIRMIŠE POLOŽAJ NACIONALNIH MANJINA U NASTAVNIM PROGRAMIMA

- antidiskriminacija
- antisemitizam
- demokratska kultura
- dečja prava
- dijalog
- diskriminacija
- društvena inkluzivnost
- društvena participacija/učešće
- empatija
- govor mržnje
- građanska prava
- građanski duh
- identitet
- interkulturene kompetencije
- interkulturni dijalog
- jezička raznovrsnost
- ksenofobija
- kultura
- kulturne različitosti
- kulturni identitet
- ljudska prava
- manjinska prava
- multikulturno društvo
- multiperspektivnost
- nacionalna manjina
- odgovornost
- predrasuda
- ravnopravnost
- rasizam
- rodna jednakost
- sloboda govora
- sloboda veroispovesti
- slobodoumnost
- stereotip
- šovinizam
- tolerancija

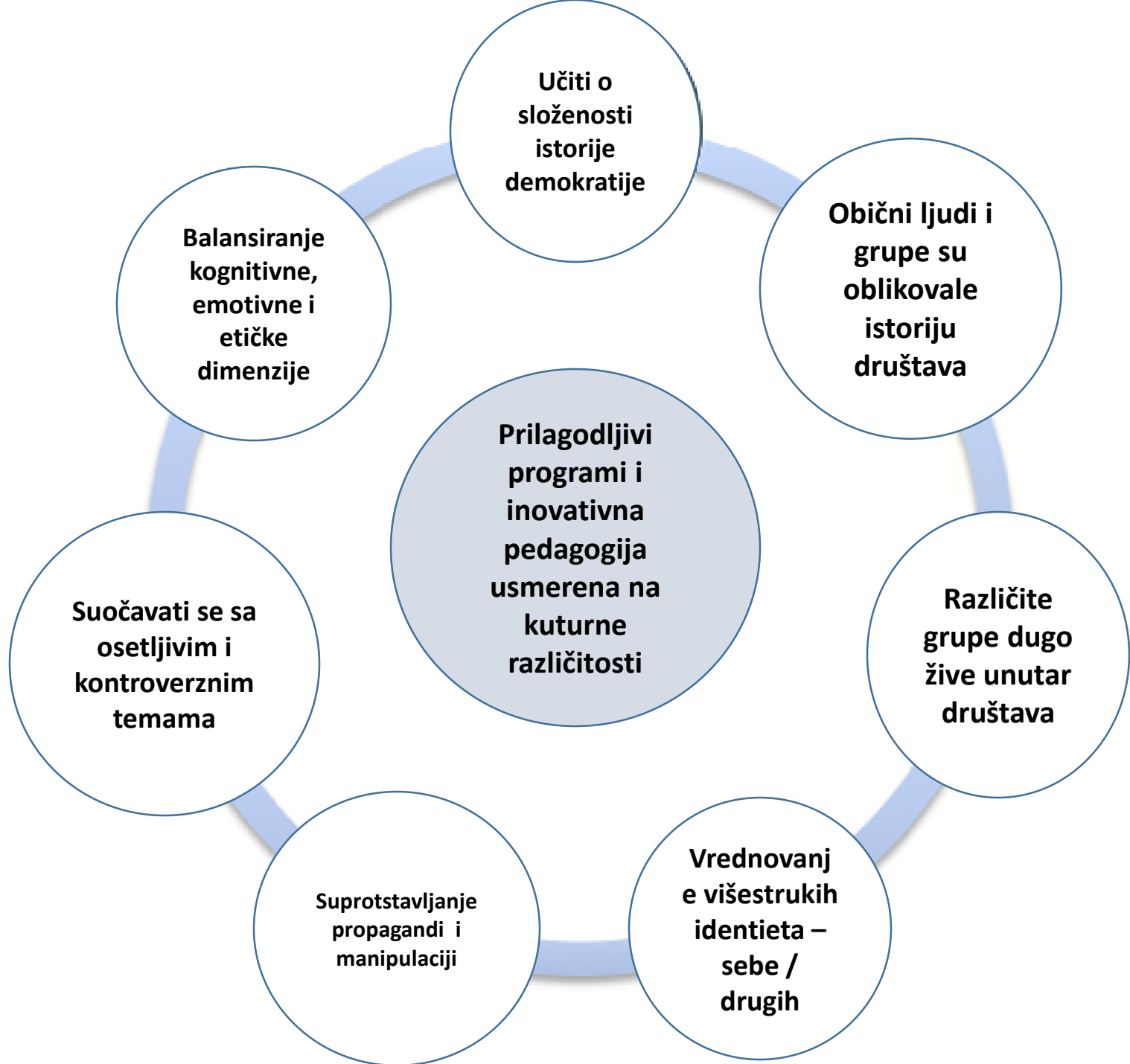

QUALITY HISTORY EDUCATION IN THE 21ST
CENTURY

PRINCIPLES AND GUIDELINES
COUNCIL OF EUROPE

КВАЛИТЕТНА НАСТАВА ИСТОРИЈЕ У 21.
ВЕКУ

ПРИНЦИПИ И СМЕРЕНИЦЕ
САВЕТ ЕВРОПЕ

HVALA NA PAŽNJI!

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe